

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Myanmar

**Etniske og religiøse minoriteter i
Yangon**

12. april 2021

© Landinfo 2021

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingstreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report deals with ethnic minorities in Myanmar in general, and in Yangon in particular. The main focus is the possibility of internal relocation to Yangon for people who belong to an ethnic minority and who have their place of origin in another part of Myanmar than Yangon.

Myanmar is ethnically very diverse. Many people from ethnic minorities belongs to a religious minority as well. In some parts of Myanmar, there are ongoing violent conflicts between ethnic armed organisations and national military forces. Ethnic minorities are subjected to human rights violations and abuses. Yangon is little affected by such conflicts.

There are basically no formal obstacles for people from ethnic minority groups to move to Yangon, if they are citizens of Myanmar and have a citizenship certificate/ID card. Discrimination and harassment based on ethnicity and religion occur, also in Yangon. Such as limitations in access to the labour market, restrictions on practicing religious beliefs, in some cases obstacles in acquiring ID cards, as well as having to pay bribes also for services to which one is entitled.

Sammendrag

Dette notatet omhandler etniske minoriteter i Myanmar generelt, og i Yangon spesielt. Hovedfokus er muligheten for intern relokalisering til Yangon for personer som tilhører en etnisk minoritet og som har sitt hjemområde i en annen del av Myanmar enn Yangon.

Myanmar er et etnisk svært mangfoldig land. Mange etniske minoriteter tilhører også en religiøs minoritet. I noen deler av Myanmar er det pågående voldelige konflikter mellom etnisk baserte opposisjonsgrupper og nasjonale militære styrker, og etniske minoriteter blir utsatt for menneskerettighetsbrudd. Yangon er lite berørt av slike konflikter.

Det er i hovedsak ingen formelle hindre for personer fra etniske minoritetsgrupper å flytte til Yangon, hvis en er borger av Myanmar og har statsborgerskapsbevis/ID-kort. Diskriminering og trakassering på bakgrunn av etnisitet og religion forekommer, også i Yangon. Eksempler er begrensninger i tilgang til arbeidsmarked og mulighet til religionsutøvelse, i en del tilfeller flere hindre for å erverve ID-kort, samt å i større grad måtte betale bestikkelser også for tjenester en har krav på.

Innhold

1 Innledning	6
2 Etnisitet i Myanmar	7
2.1 Etnisk mangfold.....	7
2.2 Statsborgerskap og etnisitet.....	8
2.3 Sammenheng mellom etnisitet og religion.....	9
2.4 Administrativ inndeling og etnisitet.....	9
3 Konflikter mellom etniske minoriteter og sentrale myndigheter	11
3.1 Kort om politisk historie, herunder militærkupp i 2021.....	11
3.2 Etniske konflikter i Myanmar.....	11
4 Etniske minoriteters mulighet til å bosette seg i Yangon	13
4.1 Reise- og bevegelsesfrihet i Myanmar.....	13
4.2 Om å kunne bosette seg hvor en vil i Myanmar.....	14
4.3 Kan etniske minoriteter fritt bosette seg i Yangon?.....	14
4.4 Betydningen av ID-kort for å bosette seg i Yangon.....	15
4.5 Betydningen av språk (burmesisk) når en skal bo i Yangon.....	16
5 Situasjonen for etniske og religiøse minoriteter i Yangon	17
5.1 Befolkningssammensetning i Yangon.....	17
5.1.1 Etnisitet.....	17
5.1.2 Religion.....	17
5.2 Sikkerhets- og menneskerettighetssituasjon i Yangon.....	18
5.3 Etnisk diskriminering og trakassering i Yangon.....	20
5.3.1 Generelt.....	21
5.3.2 Kachin, shan, kayin (karen), chin og rohingya i Yangon.....	22
5.4 Religiøs diskriminering og trakassering i Yangon.....	23
5.4.1 Generelt.....	23
5.4.2 Muslimer, kristne og hinduer i Yangon.....	25
5.4.2.1 Muslimer.....	25
5.4.2.2 Kristne.....	26
5.4.2.3 Hinduer.....	26
5.5 Diskriminering og trakassering på grunn av «utseende».....	27
6 Referanser	28
6.1 Skriftlige kilder.....	28
6.2 Muntlige kilder.....	32

1 Innledning

Myanmar er et etnisk svært mangfoldig land. Voldelige konflikter mellom etniske minoritetsgrupper og sentrale myndigheter har pågått siden landet ble selvstendig i 1948. Noen er blant de mest langvarige væpnede konfliktene i verden.

I 2015 ble det inngått en landsomfattende våpenhvileavtale mellom sentrale myndigheter og noen av de etniske organisasjonene. Dette har medført mindre vold og fredeligere forhold flere steder i landet. Likevel er det pågående væpnede konflikter i en del etniske områder (stater), fortrinnsvis mellom ulike etnisk baserte opposisjonsgrupper som er bevæpnet (EAO-er¹) og Myanmar's nasjonale militære styrker (*tatmadaw*). Situasjonen er kompleks med mange aktører, flere allianser og ulike konfliktlinjer. I flere etniske stater er menneskerettighetsbruddene omfattende og grove, også mot sivilbefolkningen (UNHRC 2019, s. 6-9).

Økt politisk frihet i Myanmar etter 2011 har i liten grad medført endring i behandlingen av minoriteter, og lite har skjedd for å bygge en mer inkluderende nasjonal identitet (ICG 2020, s. i, 1, 35).

Dette notatet omhandler etniske minoriteter i Yangon² spesielt, og i Myanmar generelt. Hovedfokus er muligheten for intern relokalisering til Yangon for personer som tilhører en etnisk minoritet og som har sitt hjemområde i en annen del av Myanmar enn Yangon. Mange etniske minoriteter tilhører en religiøs minoritet, derfor blir religiøse minoriteter også omtalt.

Dette temanotatet var opprinnelig ferdigstilt i midten av januar 2021. Kort tid etter, den 1. februar 2021, var det et militærkupp i Myanmar. Det er nå foretatt noen tilføyelser om dette i kapittel 3.1 og 5.2.

Notatet starter med å presentere bakgrunnsinformasjon om etniske grupper i Myanmar i kapittel 2, mens kapittel 3 blant annet omhandler konflikter mellom etniske minoritetsgrupper og sentrale myndigheter/det militære. Denne kontekstualiseringen er viktig for bedre å kunne forstå etniske og religiøse minoriteter i Myanmar, etniske konflikter i landet, samt utfordringer personer med etnisk/religiøs minoritetsbakgrunn kan møte ved å bosette seg i Yangon.

Notatets to sentrale problemstillinger blir belyst i kapittel 4 og 5:

- Kan etniske minoriteter i Myanmar fritt flytte til, og bosette seg i, Yangon?
- Hvordan er situasjonen for etniske – og religiøse – minoriteter i Yangon?

¹ EAO er forkortelse for *Ethnic Armed Organisation*, altså en væpnet etnisk organisasjon.

² Yangon er både en by og en region i Myanmar. Når ikke annet er spesifisert, menes Yangon by når Yangon omtales i dette notatet.

Begrepet «situasjonen» er relativt vidt brukt i notatet. Det omhandler sikkerhets- og menneskerettighetssituasjonen generelt, og diskriminering og trakassering av etniske minoriteter i Yangon spesielt. Videre vil det også bli tatt opp enkelte praktiske utfordringer for etniske minoriteter i Yangon, som betydningen av å ha ID-kort.³

Etniske minoriteter i Myanmar kan ha helt ulike språk, ulik kultur og ulik grad av konflikt med sentrale myndigheter. I dette notatet blir likevel etniske minoriteter ved mange anledninger omtalt som en samlebetegnelse. Dette fordi de også har mange felles utfordringer. Andre ganger blir noen etniske minoriteter (*kachin, shan, kayin (karen), chin og rohingya*) omtalt spesifikt.

Notatet er basert både på informasjon fra ulike åpne skriftlige kilder og på muntlig informasjon som ble gitt i møter under Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Yangon i mars 2019. Alle Landinfos møtepartnere i Yangon ble gjort kjent med at opplysninger de ga, kunne bli publisert. Problemstillinger og spørsmål knyttet til etniske minoriteter og konflikter kan være sensitive, og noen møtepartnere ønsket anonymitet. Enkelte kilder refereres av den grunn i anonymisert form.

Notatet gir ikke en uttømmende beskrivelse av forholdene for etniske minoriteter i Yangon, men belyser noen forhold som er relevante for UDI og UNEs behandling av utlendingssaker. Utlendingsmyndighetenes informasjonsbehov har dermed vært viktig ved utformingen av notatet.

2 Etnisitet i Myanmar

2.1 Etnisk mangfold

Myanmar har en estimert befolkning på noe over 56 millioner (CIA 2020). Myndighetene anerkjenner 135 etniske grupper som hjemmehørende i landet. Personer som tilhører en av disse gruppene, er ansett som fullverdige borgere av Myanmar av landets myndigheter (DFAT 2019, s. 10, 22; U.S. Department of State 2020a, s. 25, 32).

Det er åtte etniske hovedgrupper: *bamar (burman), chin, kachin, kayin (karen), kayah (karenni), mon, rakhine* og *shan* (DFAT 2019, s. 22). Den desidert største av disse er burmanere (*bamar/burman*), som utgjør anslagsvis 68 prosent av

³ Betydningen av ID-kort blir forholdsvis kort beskrevet i dette notatet. For mer utfyllende informasjon om ID-kort/statsborgerskapsbevis/Citizenship Scrutiny Card (CSC) i Myanmar, vises det til en egen Landinfo-respons om dette (Landinfo 2019).

befolkningen. Etniske burmanere innehar mye makt og sentrale posisjoner i Myanmar.

Noen minoritetsgrupper, som *rohingyaer* og andre personer av indisk, kinesisk og nepalsk avstamning, er ikke anerkjent som fullverdige borgere av landets myndigheter, og i hovedsak nektes disse statsborgerskap helt eller delvis (DFAT 2019, s. 22; U.S. Department of State 2020a, s. 25-26).⁴

2.2 Statsborgerskap og etnisitet

Statsborgerskapsloven av 1982, som introduserte et hierarki av tre ulike typer statsborgerskap, er diskriminerende på bakgrunn av etnisk opprinnelse.⁵ Det er sammenheng mellom etnisitet, type statsborgerskap og rettigheter. De to andre typene av statsborgerskap enn såkalt fullverdig statsborgerskap (*full citizenship*), hvor innehaverne fortsatt ofte blir referert til å være av «blandet blod», har mange begrensninger (Arraiza & Vonk 2017, s. 2, 8; Justice Base 2018, s. 10; U.S. Department of State 2020a, s. 25-26).

Med innføringen av statsborgerskapsloven av 1982 økte betydningen av etnisitet for å erverve statsborgerskap, og minoritetsgrupper opplevde økt diskriminering for å oppnå statsborgerskapsrettigheter. Gjeldende lover og diskriminerende implementering av dem har gjort tilgang til statsborgerskap og identitetsdokumentasjon (ID-kort) vanskelig, særlig for etniske og religiøse minoriteter. Myndighetene har anledning til å gi den type statsborgerskap til en person som såkalt er til det beste for landet («in the interest of the State»), og likeledes kan statsborgerskap trekkes tilbake av samme årsak (Justice Base 2018, s. 1, 10, 12, 14).

I en undersøkelse foretatt i ulike deler av Myanmar i 2017, trakk respondentene frem etnisitet – og religion – som hovedbarrierer for å få statsborgerskapsdokumentasjon/ID-kort (NRC et al. 2018, s. 14–15).⁶

Kapittel 4.4 omhandler betydningen av ID-kort for å bosette seg i Yangon.

⁴ For mer om statsborgerskap og ulike statsborgerskapstyper i Myanmar, se Landinfo 2019, s.1-2.

⁵ Og i praksis til en viss grad på bakgrunn av utseende. Se kapittel 5.5 om diskriminering og trakassering på bakgrunn av «utseende».

⁶ For mer informasjon om ID-kort/statsborgerskapsbevis i Myanmar, se Landinfos respons (Landinfo 2019). utfordringer knyttet til ervervelse/fornyelse av ID-kort er omtalt på s. 7-9.

2.3 Sammenheng mellom etnisitet og religion

Basert på en folketelling i 2014, er nær 88 prosent av Myanmar's befolkning buddhister, litt over 6 prosent kristne, litt over 4 prosent muslimer og 0,5 prosent hinduer (CIA 2020; DFAT 2019, s. 10).

Det er betydelig sammenheng mellom etnisitet og religion, og mange etniske minoriteter er også religiøse minoriteter.

Majoritetsbefolkningen burmanere er i hovedsak buddhister. Det er også de fleste mon, rakhine og shan. Ulike former for kristendom dominerer blant kachin og chin. Etniske kayin (karen) og kayah (karenni) er fortrinnsvis enten buddhister eller kristne, men et fåtall kayin (karen) er muslimer. Personer av sørsiasatisk opprinnelse er overveiende hinduer eller muslimer. Et eksempel er rohingyaer, som nesten uten unntak er muslimer (U.S. Department of State 2020b; DFAT 2019, s. 22, 29, 31-32).

2.4 Administrativ inndeling og etnisitet

Myanmar er delt inn i syv regioner (*regions*), syv stater (*states*), et forbundsterritorium (*union territory*)⁷, samt seks selvadministrerte områder⁸ (DFAT, s. 14).

- De syv regionene er: Yangon, Mandalay, Magway, Sagaing, Bago, Ayeyarwaddy (Irrawaddy) og Tanintharyi (Tenasserim).
- De syv statene er: Chin, Kachin, Kayah (Karenni), Kayin (Karen), Mon, Rakhine (Arakan) og Shan (Asia Foundation 2018, s. 18).⁹

I regionene utgjør burmanere majoriteten, mens statene for en stor del er befolket av etniske minoriteter.

Representanter for den burmanske majoriteten dominerer politiske institusjoner og forvaltningsapparatet i Myanmar, og burmanere sitter ofte i lederposisjoner i *både* regioner og stater. Det innebærer at burmanere ofte innehar sentrale posisjoner også i områder der andre etniske grupper enn burmanere utgjør majoriteten (DFAT 2019, s. 22).

Kartet på neste side viser administrativ inndeling av Myanmar, med regioner, stater og selvadministrerte områder.

⁷ I forbundsterritoriet Naypyidaw, ligger hovedstaden Naypyidaw (Naypyitaw/Nay Pyi Taw).

⁸ De selvadministrerte områdene består av fem *self-administered zones* og én *self-administered division*, og er anerkjent i henhold til grunnloven. Etniske minoritetsgrupper styrer disse. Fem selvadministrerte områder ligger i Shan-staten og et i Sagaing-regionen (DFAT 2019, s.14).

⁹ Landinfo har her satt tidligere navn i parentes. Tidligere navn kan fortsatt være i bruk.

Myanmar - Administrativ inndeling (DFAT 2019, s. 2).

3 Konflikter mellom etniske minoriteter og sentrale myndigheter

3.1 Kort om politisk historie, herunder militærkupp i 2021

Etter nesten 50 år med repressivt militærstyre, som slo ned på mer eller mindre all opposisjon og sto bak systematiske og omfattende brudd på menneskerettighetene, fikk Myanmar en sivil regjering i 2011. Selv om den nye regjeringen i stor grad besto av tidligere militære, og en fjerdedel av plassene i nasjonalforsamlingen var (og er) forbeholdt det militære i henhold til grunnloven, så ble en rekke politiske og økonomiske reformer innført i årene etter 2011. Ved valget høsten 2015 vant National League for Democracy (NLD), partiet til Aung San Suu Kyi, nær 80 prosent av de tre fjerdedelene av setene i nasjonalforsamlingen som ikke er reservert for det militære (DFAT 2019, s. 9-10, 11).

I november 2020 var det igjen valg til nasjonalforsamling i Myanmar. NLD vant valget klart, og skal ha fått 396 av 476 plasser i nasjonalforsamlingen (Tvegård 2021; CNA 2021a; BBC 2020; Diamond & Thingyan 2020). For å kunne danne regjering må en vinne 322 plasser (BBC 2020). Det militæret anerkjente imidlertid ikke valgresultatet. Militære generaler kom med beskyldninger om massivt valgjuks, uten å fremlegge bevis. Da det nye parlamentet skulle tre sammen, tok det militære over makten i et statskupp den 1. februar 2021. Fremtredende politiske ledere, herunder den sivile lederen Aung San Suu Kyi, ble arrestert. Også NLD-tjenestemenn og sivilsamfunnsaktivister ble varetektsfengslet. Det ble erklært ett års unntakstilstand (ICG 2021a, s. 1, 2-5; HRW 2021a).

Militærkuppet i Myanmar i februar 2021 er et stort tilbakeslag for demokratiutviklingen i landet. Kuppet har forårsaket et enormt folkelig sinne, med omfattende sivile protester og demonstrasjoner. Se kapittel 5.2 Sikkerhets- og menneskerettighetssituasjon i Yangon, for noe mer om dette.

3.2 Etniske konflikter i Myanmar

Uavhengig av styresett har det pågått konflikter mellom etniske minoriteter og sentrale myndigheter siden Myanmar uavhengighet i 1948. Flere steder innad i landet er det langvarige væpnede interne konflikter. Ulike etnisk baserte organisasjoner har vært, eller er, involvert i væpnet konflikt med landets militære styrker (*tatmadaw*), for å oppnå økte rettigheter og innflytelse i sine respektive områder. Voldelige konflikter har foregått, og foregår, i hjemområdene til etniske

minoriteter. Dermed foregår de væpnede konflikter hovedsakelig i Myanmarstater (States)¹⁰, også omtalt som etniske stater eller etniske områder.

Høsten 2015 undertegnet sentrale myndigheter og åtte aktive væpnede etniske organisasjoner (EAO-er) en landsomfattende våpenhvileavtale; *Nationwide Ceasefire Agreement* (NCA) (DFAT 2019, s. 16; UNHRC 2019, s. 134; U.S. Department of State 2019a, s. 14). Forut for signeringen deltok 15 EAO-er i forhandlingene (DFAT 2019, s. 16). Ytterligere to signerte våpenhvileavtalen i løpet av 2018 (U.S. Department of State 2019a, s. 14).

I områder der det opererer organisasjoner (EAO-er) som har signert våpenhvileavtale med myndighetene, har voldelige overgrep mot sivilbefolkningen generelt avtatt. Likevel er spenningen mellom det militære og flere etniske minoriteter ofte fortsatt høy. Flere har pekt på økt militær tilstedeværelse i etniske områder som en viktig årsak, og at det militære fortsatt begår voldelige overgrep mot etniske minoriteter (U.S. Department of State 2020a, s. 12-13, 35). Landets militære hær (*tatmadaw*) består i hovedsak av etniske burmanere (chin-representant; KWPN¹¹, møter i Yangon 2019).

I flere av Myanmarstater foregår det fortsatt menneskerettighetsbrudd mot sivilbefolkningen, og i mange tilfeller er disse omfattende og grove. I flere etniske stater pågår også væpnede kamper. En rapport fra FNs uavhengige internasjonale delegasjon for informasjonsinnhenting i Myanmar (*The UN Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar*), dokumenterer menneskerettighetsovergrep i de etniske statene Kachin, Shan, Kayin (Karen) Chin og Rakhine (UNHRC 2019). Myanmarstater trosser internasjonale oppfordringer om å etterforske menneskerettighetsbrudd mot etniske minoriteter i disse statene (HRW 2020, s. 409).

Kjerneområdene til etniske burmanere er lite berørt av slike konflikter mellom etniske grupper og myndighetene (DFAT 2019, s. 16). Burmanernes kjerneområder er for en stor del sammenfallende med den administrative inndelingen region (se kapittel 2.4).

¹⁰ Se 2.4 om administrativ inndeling.

¹¹ Kachin Women Peace Network.

4 Etniske minoriteters mulighet til å bosette seg i Yangon

4.1 Reise- og bevegelsesfrihet i Myanmar

Frihet til å reise internt i landet, til utlandet, emigrere eller repatriere, er ikke beskyttet i den nasjonale lovgivningen (U.S. Department of State 2020a, s. 22).

På regionalt og lokalt nivå forekommer det pålegg, direktiv og forskrifter¹² som begrenser bevegelsesfriheten (U.S. Department of State 2020a, s. 23).

Reiserestriksjonene er generelt større i de etniske statene, og særlig i stater med aktive konflikter er det større begrensninger i bevegelsesfriheten enn i andre deler av landet. For eksempel er det i Rakhine, Kachin og Shan formelle reiserestriksjoner, som kontrollposter, dokumentsjekk og portforbud (DFAT 2019, s. 53; UNHRC 2019, s. 49-51, 71, 137, 159).

Sivile kan generelt reise fritt innad i Myanmar. Et unntak er imidlertid reiser til/i konfliktområder (som omtalt over), og et annet unntak gjelder eksklusivt for såkalte «ikke-borgere» (*non-citizens*) (DFAT 2019, s. 53). «Ikke-borger» refererer til en person som ikke er anerkjent som borger av Myanmar i henhold til statsborgerskapsloven av 1982. Det gjelder blant annet det store flertallet av rohingyaer. Reiserestriksjoner for rohingyaer er svært omfattende (U.S. Department of State 2020a, s. 23). En rohingya-representant Landinfo hadde møte med i Yangon i 2019 hevdet at det er tilnærmet umulig for rohingyaer å reise internt i Myanmar. Ifølge amerikanske myndigheter (U.S. Department of State 2020a, s. 23) er det troverdige opplysninger om at hundrevis av rohingyaer har blitt fengslet i opptil to år for forsøk på å reise utenfor Rakhine uten forhåndstillatelse. Blant annet ble 30 rohingyaer i oktober 2019 dømt for forsøk på å reise fra Rakhine State til Yangon uten reisetillatelse. Av disse ble 21 dømt til to år i fengsel, åtte barn ble sendt til et ungdomsfengsel¹³, mens det yngste barnet på fem år skal per november 2019 ha vært i fengsel sammen med sin mor (HRW 2019; U.S. Department of State 2020a, s. 23).

For å kunne (be)vise at en er borger av Myanmar, er det viktig å ha et *Citizenship Scrutiny Card* (CSC), som er et statsborgerskapsbevis og et nasjonalt ID-kort¹⁴. Slikt ID-kort gir relativ frihet til reising internt i Myanmar (DFAT 2019, s. 31). Personer uten ID-kort kan ikke bevege seg fritt, og kan risikere å bli arrestert og fengslet på grunn av sin udokumenterte status (NRC et al. 2018, s. 17).

Interne reiser i Myanmar fordrer at en kan fremvise ID-kort på forespørsel. I tillegg forekommer det at myndighetspersoner ser hen til etnisitet, religion og opprinnelsessted som faktorer for å håndheve dette (U.S. Department of State

¹² Pålegg, direktiv og forskrifter er Landinfos oversettelse av *orders, directives, and instructions*.

¹³ Ungdomsfengsel er Landinfos oversettelse av *detention center*.

¹⁴ Vil heretter omtales som ID-kort.

2020a, s. 25). Det innebærer at innehavere av ID-kort kan oppleve redusert bevegelsesfrihet på bakgrunn av blant annet etnisitet og religion.¹⁵

4.2 Om å kunne bosette seg hvor en vil i Myanmar

Grunnloven av 2008 fastsetter at borgere av Myanmar har rett til å bosette seg og oppholde seg hvor som helst i landet «i henhold til lov»¹⁶ (Constitution 2008, artikkel 355). Lokale forskrifter kan imidlertid begrense denne retten (U.S. Department of State 2020a, s. 22).

Videre gjelder retten til å bosette seg hvor en vil kun borgere som har nasjonalt ID-kort, og er betinget av at en får innvilget søknad om flytting (Norges ambassade i Yangon, e-post september 2020). Ifølge KWPN (møte 2019) er ID-kort nødvendig fordi en plikter å melde fra til lokale myndigheter både der en flytter fra og der en flytter til, og i den forbindelse må kunne fremvise ID-dokumentasjon. Å registrere navn og adresse hos lederen i den kretsen eller landsbyen der en bor fast, er lovpålagt (UK Home Office 2019, s. 34).

De som er temporært bosatt/besøkende hos venner/familie/bekjente, må også registreres. I henhold til *the Ward or Village Tract Administration Law*¹⁷ fra 2012 skal husstander, på krets- eller landsbyområdenivå, registrere overnattingsgjestene sine og oppgi personopplysninger om dem (Fortify Rights 2015, s.12,14; Fortify Rights 2016). I 2016 skal loven ha blitt noe endret, slik at krav om gjesteregistrering nå bare gjelder for besøk i privat bolig i én måned eller mer (ACDD u.å., s. 4-5; Phyo 2016; DFAT 2019, s. 53).

4.3 Kan etniske minoriteter fritt bosette seg i Yangon?

Byen Yangon ligger i regionen Yangon. Yangon er Myanmar's største by, og tidligere hovedstad. Innbyggertallet er noe usikkert, og ulike kilder opererer med tall mellom fem og syv millioner.¹⁸

Både byen og Yangon-regionen er dominert av etniske burmanere, og majoriteten av befolkningen er buddhister. Yangon by er imidlertid også bosted for ulike grupper med en annen etnisk bakgrunn, og også annen religion.

Landinfo har ikke funnet at det er formelle hindre for at ulike etniske og religiøse minoriteter kan bosette seg i Yangon, annet enn at ID-kort (statsborgerskapsbevis)

¹⁵ Behovet for ID-kort ved reiser innad i Myanmar omtales i Landinfo respons (2019), s. 3-4.

¹⁶ Artikkel 355 lyder: «Every citizen shall have the right to settle and reside in any place within the Republic of the Union of Myanmar according to law».

¹⁷ *Ward* og *village tract* er administrative enheter, i henholdsvis urbane og rurale områder. Begge er et nivå lavere enn *township* (kommune). Det er 3400 *wards* og 13 600 *village tracts* (GAD u.å.).

¹⁸ Ifølge CIA (2020) er det en befolkning på 5,3 millioner i Yangon by, mens en annen kilde (McPherson 2017) mener at det er mer enn syv millioner.

formelt sett er nødvendig for alle. Det kan bemerkes at det likevel bor personer uten ID-kort i Yangon.

4.4 Betydningen av ID-kort for å bosette seg i Yangon

Det er betydelig mer problematisk å bo i en by, som Yangon, enn på landsbygda, om man ikke har ID-kort (Arraiza, møte 2019).¹⁹

Personer som flytter til Yangon er formelt pålagt å registrere sin adresse hos lokale myndigheter, og samtidig fremvise ID-kort. Det kan også forekomme kontroller av adresse og ID-kort i ettertid (KWPN, møte 2019).

Den som leier bopel i Yangon uten å ha meldt flytting og uten å ha endret adresse i familiens husholdsliste (*Household Registration List*²⁰), må registrere seg som gjest hos GAD (*General Administration Department*²¹), og må i den anledning fremvise ID-kort (menneskerettighetsforkjemper, møte 2019). Ifølge en menneskerettighetsorganisasjon Landinfo hadde møte med i Yangon i 2019, så er det å være i besittelse av et ID-kort en forutsetning for å kunne leie et sted å bo i Yangon.

En kilde (NRC et al. 2018, s. 17) hevder at personer som reiser uten ID-kort kan risikere arrestasjon: «Persons without citizenship documentation are not able to move freely within Myanmar and face the risk of arrest and detention because of their undocumented status». Om slik risiko også gjør seg gjeldende i Yangon i situasjoner der ID-kort formelt er nødvendig, så som ved registrering av bopel/flytting, har Landinfo ikke informasjon om.

Uten å være i besittelse av ID-kort har en formelt ikke tilgang til de fleste offentlige tjenester, som for eksempel helsetjenester og utdanning. Videre kan en ikke få jobb i det offentlige, ei heller åpne en bankkonto (Jenssen 2017; DFAT 2019, s. 22, 31; Justice Base 2018, s. 1; KWPN; menneskerettighetsorganisasjon, møter 2019). Ifølge CCERR (møte 2019) må en betale bestikkelser «hele tiden» hvis en bor i Yangon og ikke har ID-kort. Landinfo bemerker at korrupsjon er svært utbredt i Myanmar. I 2019 ble Myanmar rangert som nummer 130 av 180 land på «korrupsjonslisten» til Transparency International. På denne listen blir land rangert etter korrupsjonsnivå i offentlig sektor, og land nummer 180 er det mest korrupte. Videre fikk Myanmar, på en skala fra null (svært korrupt) til 100 (svært lite korrupt), en skår på 29 (Transparency International 2020). En lav skår

¹⁹ På landsbygda og i etniske områder er det mange som av ulike årsaker ikke har ID-kort. Se Landinfo 2019, s. 6.

²⁰ Er omtalt ved flere ulike navn, bl.a. også som *Family Member Registration List* og *Family Registration Card*.

²¹ GAD sorterer under Innenriksdepartementet.

indikerer at bestikkelser etter all sannsynlighet er utbredt, at korrupsjon ofte ikke straffes og at offentlige institusjoner ofte er dårlig fungerende.

En menneskerettighetsforkjemper (møte 2019) mente at personer som bor i Yangon uten ID-kort blir ansett som ulovlige innvandrere, fordi de ikke kan dokumentere at de er borgere av Myanmar. Norsk Folkehjelp (møte 2019) mente at det er mot loven å bo i Yangon uten ID-kort, og at en ikke kan leve et verdig liv der uten slik dokumentasjon. Landinfo spurte ikke nærmere om hva det innebar, men vil anse det som sannsynlig at det henspiller på faktorer det er gjort rede for i det ovenstående; så som at uten ID-kort har en formelt ikke tilgang til de fleste offentlige tjenester, en kan ikke få jobb i det offentlige, ikke åpne en bankkonto, ikke leie bopel, ikke registrere adressen sin hos lokale myndigheter og trolig må betale bestikkelser i situasjoner der ID-kort blir etterspurt.

4.5 Betydningen av språk (burmesisk) når en skal bo i Yangon

Burmanere, som utgjør majoriteten i Yangon, har burmesisk som sitt morsmål. Burmesisk er også Myanmars eneste offisielle språk. Ulike etniske minoriteter har i stor grad egne språk (CIA 2020).

For personer fra etniske minoriteter som ikke snakker burmesisk, kan etablering i burmesisktalende områder være praktisk vanskelig (DFAT 2019, s. 53). Ifølge Kayin Development Network (KDN), en av Landinfos møtepartnere i Yangon i 2019, er det veldig vanskelig å få jobb i Yangon uten å kunne snakke burmesisk. To andre møtepartnere (Norsk Folkehjelp og KWPN) gav uttrykk for at det er svært problematisk å bo i Yangon uten å kunne burmesisk. Landinfo ba ikke om noen nærmere begrunnelse, men mener det er rimelig å anta at det ble ment at det er praktisk vanskelig og delvis ekskluderende å ikke kunne majoritetsspråket der en bor og landets eneste offisielle språk. Med ekskluderende menes at det for eksempel kan være vanskelig å forholde seg til offentlige tjenester, få arbeid, samt at det kan være sosialt ekskluderende. Samtidig kan det bemerkes at det bor mange personer i Yangon som behersker minoritetsspråk, fordi det bor mange ulike etniske grupper i byen.

5 Situasjonen for etniske og religiøse minoriteter i Yangon

5.1 Befolknings sammensetning i Yangon

5.1.1 Etnisitet

Landinfo er ikke kjent med noen statistisk oversikt over befolkningen i Yangon etter etnisitet. Det er imidlertid på det rene at etniske burmanere utgjør majoriteten i Yangon-regionen, som i alle andre av Myanmar's regioner, så vel som i byen Yangon. I tillegg bor det personer av mange andre etnisiteter i Yangon. Rundt en fjerdedel av befolkningen skal være migranter fra andre stater og regioner. Både Yangon og Mandalay²² er viktige knutepunkter for intern arbeidsmigrasjon (DFAT 2019, s. 13). Migrantere er både burmanere og personer med etnisk minoritetsbakgrunn.

Etniske minoriteter i Yangon har, ifølge chin-representant (møte 2019), ofte bodd der lenge. Chin-representanten var av den oppfatning at personer med etnisk minoritetsbakgrunn generelt ikke flytter til Yangon.

I møter Landinfo hadde i Yangon i mars 2019 med representanter for flere ulike etniske minoritetsgrupper, anslo enkelte av dem hvor mange fra deres gruppe som er bosatt i Yangon. Representanter for *kayin* (KDN), *kachin* (KWPN) og *rohingyaer* (rohingya-representant), anslo alle antallet i Yangon for deres respektive minoritet å være på rundt 100 000 personer.

Anslagene over er beheftet med usikkerhet, og andre kilder kan operere med anslag som divergerer betydelig. For eksempel nevner australske myndigheter at anekdotiske bevis antyder at det bor rundt 20 000 rohingyaer i Yangon (DFAT 2019, s. 29), noe som er en femtedel av rohingya-representantens estimat.

Hvis en legger de ovennevnte anslagene fra representantene for *kayin*, *kachin* og *rohingya* til grunn, altså at rundt 100 000 fra hver av disse gruppene bor i Yangon, så indikerer det at hver av de tre gruppene utgjør mellom 1,5 og 2 prosent av Yangons befolkning. CCERR (møte 2019) hevdet at det også bor «mange» chin i Yangon, men at myndighetene ikke ønsker å tallfeste hvor mange.

5.1.2 Religion

I og med at det bor ulike etniske grupper i Yangon, så er også ulike religioner representert. I tillegg til buddhister er det en anelig gruppe av både muslimer, hinduer, kristne og sikher (McPherson 2017).

²² Mandalay er landets nest største by. Ligger i regionen Mandalay.

I henhold til folketellingen i Myanmar i 2014 er 91 prosent av befolkningen i Yangon-regionen buddhister (Department of Population, Ministry of Labour, Immigration and Population & UNFPA 2017, s. 26).

Antallet muslimer i Yangon er det ulik informasjon om. I henhold til folketellingen fra 2014 utgjør muslimer 4,7 prosent av befolkningen i Yangon-regionen, eller nærmere 346 000 personer (Department of Population, Ministry of Labour, Immigration and Population & UNFPA 2017, s. 26). En rohingya-representant Landinfo møtte i Yangon i 2019 mente at det bor om lag én million muslimer i Yangon by. Uregistrerte rohingyaer kan være en årsak til mørketall. Folketellingen i 2014 ekskluderte angivelig muslimske rohingyaer fra tellingen (U.S. Department of State 2020b).

Videre er 3,2 prosent av befolkningen i Yangon-regionen kristne, ifølge folketellingen fra 2014 (Department of Population, Ministry of Labour, Immigration and Population & UNFPA 2017, s. 26). Det er ulike kristne trossamfunn i Yangon, som baptister, katolikker, protestanter og anglikanere (Downing 2016).

Hinduer er estimert til å utgjøre kun 0,5 prosent av hele befolkningen i Myanmar (CIA 2020). Hinduer i Myanmar bor hovedsakelig i byene Yangon og Mandalay (Kelly 2016). I Yangon-regionen utgjør de én prosent, ifølge folketellingen fra 2014 (Department of Population, Ministry of Labour, Immigration and Population & UNFPA 2017, s. 26). Mange av hinduene i Yangon har bodd der lenge, ofte i flere generasjoner (Ranjalkar 2018).

5.2 Sikkerhets- og menneskerettighetssituasjon i Yangon

Alvorlige menneskerettighetsovergrep i Myanmar innbefatter blant annet utenomrettslige drap, forsvinninger, voldtekt og andre former for seksuell vold, i hovedsak begått av landets militære sikkerhetsstyrker. Andre menneskerettighetsutfordringer er tøffe og tidvis livstruende fengselsforhold, betydelige problemer med rettsvesenets uavhengighet, samt politiske fanger. Videre blir retten til fri forsamling, samt fri politisk og religiøs ytring krenket (U.S. Department of State 2020a, s. 1-2).

Menneskerettighetsovergrep blir fortrinnsvis begått av representanter for myndighetene og landets hær (*tatmadaw*). Imidlertid er noen væpnede etniske grupper også ansvarlige for menneskerettighetsovergrep, som drap, bruk av barnesoldater, tvangsarbeid og å unnlate å beskytte sivile i konfliktsoner (U.S. Department of State 2020a, s. 2).

Mange menneskerettighetsovergrep i Myanmar har i særlig grad skjedd i etniske stater. Som omtalt i kapittel 3, er det spenning og konflikter, også voldelige,

mellom etnisk baserte grupper og sentrale myndigheter representert ved det militære (*tatmadaw*) i flere områder der det bor en stor andel etniske minoriteter.

Dette konfliktbildet, med voldelige konflikter mellom etniske minoriteter og sentrale myndigheter, gjør seg ikke gjeldende i Yangon. Kjerneområdene til burmanere, som for en stor del er sammenfallende med den administrative inndelingen region²³, er lite berørt av slike konflikter. Landinfo har ikke funnet at det har vært, eller er, noen væpnet konflikt mellom etniske minoriteter og representanter for myndighetene i regionen Yangon. Det er derimot rapportert om diskriminering og trakassering på bakgrunn av etnisk og religiøs opprinnelse i Yangon, slik det er rapportert om i andre deler av landet.

Selv om dette notatet i hovedsak omhandler situasjonen i Yangon for etniske og religiøse minoriteter, er det svært viktig å understreke at den generelle sikkerhetssituasjonen i Yangon har endret seg betraktelig etter at notatet ble ferdigstilt første gang medio januar 2021.

Den 1. februar 2021 var det militærkupp i Myanmar.²⁴ Kuppet utløste et veldig sinne i sivilbefolkningen, på tvers av etnisitet, og det har vært omfattende protester og demonstrasjoner mot den militære maktovertakelsen. Det begynte med at leger og sykepleiere ved 70 sykehus gikk til streik, samt omfattende lydprotester i Yangon der folk slo på trommer, grytelokk og annet for å protestere. Så samlet studenter og ansatte ved Dagon-universitetet i Yangon seg for å vise sin motstand mot det nye militærregimet. Fra 6. februar begynte folk å demonstrere i gatene, særlig i Yangon, men også i Mandalay, Naypyidaw, Dawai og en rekke andre steder i landet. For hver dag økte antall demonstranter. På den fjerde dagen med stadig større demonstrasjoner begynte politiet å ta i bruk vannkanoner og skyte med gummikuler (Røst & NTB 2021).

Deretter har militærjuntaen slått stadig hardere ned på demonstrasjonene, og volden mot demonstrantene har eskalert (ICG 2021b, s. 1-2, 4-6; Guardian 2021).

I midten av mars var det store konfrontasjoner mellom demonstranter og sikkerhetsstyrker flere steder i Myanmar. Ifølge FNs høykommissær for menneskerettigheter ble minst 121 personer drept av Myanmar's sikkerhetsstyrker i perioden 12.-18. mars (OHCHR 2021). Bare i Yangon mistet minst 39 personer livet i løpet av én dag etter omfattende demonstrasjoner den 14. mars (Bredvei 2021). Selv om ulike kilder opererer med noe ulike tall, er det på det rene at det var kraftige sammenstøt mellom demonstranter mot kuppet og landets sikkerhetsstyrker flere steder i Myanmar, herunder Yangon, i midten av mars 2021.

²³ Se kapittel 2.4.

²⁴ Se også kapittel 3.1.

I Yangon (og Mandalay) ble det innført militær unntakstilstand (*martial law*) i flere bydeler (HRW 2021b; Guardian 2021). Deler av Yangon ble i midten av mars 2021 beskrevet som en kampsoner, med brennende barrikader og nasjonale sikkerhetsstyrker som skjøt mot ubevæpnede antikupp-demonstranter (Guardian 2021). I slutten av mars 2021, nærmere bestemt 27. mars, som er de væpnede styrkers dag (*Armed Forces Day*) i Myanmar, var det igjen utstrakt voldsbruk fra det militære flere steder i landet (ICG 2021b, s. 1-5; CNA 2021b). Minst 158 ubevæpnede sivile, inkludert 14 barn, ble drept av sikkerhetsstyrkene (ICG 2021b, s. 1-2, 5). Minst 24 personer ble drept i Yangon denne dagen (CNA 2021b).

Ifølge den myanmarske menneskerettighetsorganisasjonen *The Assistance Association for Political Prisoners* (AAPP) ble 543 personer bekreftet drept i Myanmar i perioden 1. februar til 1. april 2021, det vil si i de første to månedene etter militærkuppet, mens mer enn 2700 ble fengslet (AAPP 2021).²⁵

Kuppet i Myanmar den 1. februar 2021 utløste et masseopprør over hele landet. Sikkerhetsstyrkene har svart med brutal vold. Først mot demonstranter og senere også mot et bredere lag av befolkningen. Tilsynelatende med det formål å skremme folk til underkastelse, særlig i byene (ICG 2021b, s. 1). To måneder etter kuppet ser motstanden mot det nye militærregimet ut til å vedvare i urbane sentra, som Yangon, til tross for antallet drepte og sikkerhetsstyrkenes voldsbruk.

Den nylige endringen i sikkerhetssituasjonen i Yangon etter militærkuppet 1. februar 2021 er betydelig. Fortsatt er det beheftet med stor grad av usikkerhet hvordan situasjonen vil utvikle seg videre fremover, både når det gjelder voldelige sammenstøt mellom det militære og sivilbefolkningen og når det gjelder politisk, demokratisk og menneskerettslig utvikling.

Det resterende av dette notatet (kapittel 5.3-5.5) vil, i tråd med notatets primære problemstillinger, belyse diskriminering og trakassering på bakgrunn av etnisitet og/eller religion i Yangon.

5.3 Etnisk diskriminering og trakassering i Yangon

Det resterende av dette notatet vil sette søkelys på diskriminering og trakassering i Yangon på bakgrunn av etnisitet, religion, eller også utseende som innebærer mistanke om tilhørighet til en etnisk og religiøs minoritet.

²⁵ AAPP har p.t. daglige oppdateringer av antall drepte i det militæres voldelige fremstøt, samt antall fengslet, etter kuppet.

Det er begrenset med skriftlig informasjon om situasjonen for etniske minoriteter i Yangon. Det meste av kapittel 5.3 er derfor opplysninger og synspunkter som kom frem i ulike møter under Landinfos opphold i Yangon i 2019.

5.3.1 Generelt

Diskriminering av alle etniske minoriteter i Myanmar har vært rettferdiggjort og forsterket gjennom «historiske fortellinger» som har bidratt til å fremme mistillit og fiendtlighet²⁶ (Clarke, Myint & Siwa 2019, s. 24).

Arraiza (møte 2019), som er jurist, var også av den oppfatning at alle som tilhører en etnisk minoritet kan oppleve diskriminering. Ifølge amerikanske myndigheter er det utbredt diskriminering av minoriteter i Myanmar, blant annet når det gjelder muligheter for og tilgang til utdanning, arbeid, bolig og helsetjenester (U.S. Department of State 2020a, s. 35). En representant for SEDF (møte 2019) ga uttrykk for at det å tilhøre en etnisk minoritet innebærer å oppleve diskriminering og trakassering. Som eksempler ble nevnt diskriminerende statsborgerskapslov, mulig diskriminering og trakassering ved ervervelse av statsborgerskapsdokumentasjon (ID-kort), samt at personer med etnisk minoritetsbakgrunn ofte må betale bestikkelser for tjenester de faktisk har krav på. Både SEDF og en menneskerettighetsforkjemper (møter 2019) ga uttrykk for at rasistiske holdninger i Myanmar ikke er uvanlig, både blant landets ledere og i befolkningen.

En menneskerettighetsorganisasjon og KWPN (møter 2019) ga likevel uttrykk for at det generelt ikke er «så problematisk» å være etnisk minoritet i Yangon. Verdensbanken påpeker imidlertid at etniske minoriteter i urbane områder, som Yangon, ofte er marginaliserte og av ulike årsaker kan oppleve å ikke få tilgang til jobb, bolig og sosiale tjenester (World Bank Group 2019, s. 4). I en rapport om etnisk identitet i Myanmar, hevder et av intervjuobjektene at personer fra hans etniske minoritetsgruppe²⁷ opplever diskriminering på arbeidsmarkedet i Yangon, og at de kan bli nektet en jobb utelukkende på grunn av etnisitet (Clarke, Myint & Siwa 2019, s. 79). Også Arraiza (møte 2019) mente at det foregår diskriminering av etniske minoriteter i Yangon.

²⁶ Dette innebærer en oppfatning om at ikke-burmanere og utlendinger utnyttet britisk kolonialisme for egen økonomisk gevinst, samt at burmanere er den eneste etniske gruppen som kun bor innenfor landets grenser og dermed den eneste hvis troskap er helt viet til Myanmar. Videre innebærer det en mistanke om at ikke-burmanere, som deler felles arv med etniske grupper utenfor landet og der mange også tilhører andre religioner enn buddhisme, vil løsrive seg hvis de får mulighet (Clarke, Myint & Siwa 2019, s. 24).

²⁷ Vedkommende var etnisk rakhine, den største etniske gruppen i Rakhine-staten, men omtalte seg selv som arakaner (*arakanese*). Rakhine-staten het Arakan frem til 1989 (det samme året som myndighetene endret navn på landet fra Burma til Myanmar).

5.3.2 Kachin, shan, kayin (karen), chin og rohingya i Yangon

Under Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Yangon i 2019 ga seks ulike møtepartnere, som representerte fem etniske minoriteter, noen synspunkter på situasjonen i Yangon for sin etniske gruppe. Møtepartnerne hadde noe ulike synspunkter. De seks møtepartnerne, og de fem etniske gruppene de utalte seg om (representerte), var:

- KWPN – kachin
- SSCSON – shan
- KDN – kayin
- Chin-representant - chin
- CCERR – chin
- Rohingya-representant – rohingya

Tre av møtepartnerne (KPWN, SSCSON og KDN), som var representanter for etniske kachin, shan og kayin, nedtonet at «deres gruppe» har det spesielt vanskelig i Yangon.

Representanten fra KPWN mente at det ikke er så vanskelig å være etnisk kachin i Yangon. Dette ble delvis forklart med at det ofte er mer velstående og ressurssterke personer som flytter fra Kachin State til Yangon. Ifølge KWPN sender flere rike familier i Kachin sønnene sine til Yangon, mens fattige familier sender sine sønner til KIA (*Kachin Independence Army*).²⁸

SSCSON mente at etniske shan utenfor Shan State, som shan som bor i Yangon, møter forholdsvis få problemer og lite sosial diskriminering. Det ble imidlertid lagt til at det på grunn av etnisk diskriminering er vanskelig for etniske shan som jobber i offentlig sektor å bli forfremmet til høyere stillinger.

En representant for KDN var av den oppfatning at det generelt er lite diskriminering av etniske kayin (karen) i Yangon, og at forholdene for kayin generelt har bedret seg siden 2010. Ifølge KDN er utdanningsnivået blant kayin som bor i Yangon generelt høyere enn for kayin-befolkningen i Kayin-staten. Dette ble pekt på som én forklaring på at etniske kayin i Yangon ikke opplever så mye diskriminering.

De tre resterende møtepartnerne, som representerte chin og rohingya, beskriver situasjonen i Yangon som vanskeligere for deres etniske grupper.

Chin-representanten mente at etniske chin i Yangon opplever mange problemer og diskriminering. Landinfo spurte ikke nærmere hva problemene besto i, men som

²⁸ KIA er en væpnet etnisk organisasjon (EAO) i nordlige Myanmar.

eksempel på diskriminering ble nevnt at de forhindres i religionsutøvelse.²⁹ CCERR hevdet at myndighetene ikke har tallfestet hvor mange chin som bor i Yangon fordi de ikke ønsker å synliggjøre at dette er en stor gruppe, og at de da må gi dem flere rettigheter og diskriminere dem mindre.

Rohingya-representanten Landinfo hadde møte med vektla sterkt viktigheten for alle som bor i Yangon, uavhengig av etnisitet, å ha ID-kort. Denne møtepartnern fortalte at hvordan en person blir behandlet i Yangon er avhengig av om vedkommende har ID-kort. Rohingyaer anerkjennes ikke som fullverdige borgere av myndighetene, og nektes som oftest statsborgerskap (DFAT 2019, s. 22; U.S. Department of State 2020a, s. 25-26). Som en følge av dette er de som oftest heller ikke berettiget til et statsborgerskapsbevis (ID-kort). Rohingya-representanten mente likevel at det er om lag 1000 rohingyaer i Yangon som har et ID-kort for fullverdige borgere, og at noen av disse er ervervet legalt og noen ved bestikkelser. Rohingya-representanten poengterte at rohingyaer i Myanmar har det generelt svært vanskelig, spesielt i Rakhine-staten, men gav samtidig uttrykk for at om en er i besittelse av ID-kort, så er det ikke så vanskelig å være rohingya i Yangon.³⁰

5.4 Religiøs diskriminering og trakassering i Yangon

5.4.1 Generelt

Grunnloven av 2008 anerkjenner at buddhismen har en spesiell stilling i Myanmar som den troen flertallet av innbyggerne i landet bekjenner seg til, men godtar at kristendom, islam, hinduisme og animisme eksisterer (Constitution 2008, artikkel 361, 362). Dermed er buddhisme, kristendom, islam, hinduisme og animisme alle religioner/trosretninger som er anerkjent av myndighetene (USCIRF 2020, s. 13; menneskerettighetsorganisasjon, møte 2019).

Diskriminering av og overgrep mot religiøse minoriteter, blant annet begått av myndighetene, foregår likevel (U.S. Department of State 2020a, s. 2, 6; U.S. Department of State 2020b). Amerikanske myndigheter påpeker at det imidlertid kan være vanskelig å kategorisere hendelser kun basert på religion, fordi det er så nær sammenheng mellom religion og etnisitet (U.S. Department of State 2020b).³¹

Det har også vært voldelige konflikter mellom religiøse grupper i Myanmar, og noen har vært omfattende. For eksempel i Rakhine-staten i 2012, der hundrevis døde og tusenvis ble internt fordrevet etter det som startet som sammenstøt mellom buddhister og muslimer. Anti-muslimske holdninger spredte seg da til

²⁹ Religiøs diskriminering og trakassering omtales i 5.4.

³⁰ Kapittel 4.4 omhandler betydningen av ID-kort for å bosette seg i Yangon.

³¹ Se også 2.3 om sammenheng mellom etnisitet og religion.

andre byer, og førte blant annet til omfattende sekterisk vold mellom buddhister og muslimer i Mandalay-regionen i 2013. Det har også vært flere andre tilfeller av anti-muslimsk vold i Myanmar, men Yangon har unngått omfattende interreligiøse sammenstøt (McPherson 2017).

Ifølge amerikanske myndigheter er det vedvarende anti-muslimske holdninger og diskriminering i det myanmarske samfunnet. Blant annet har medlemmer av buddhistiske nasjonalistgrupper oppfordret til boikott av muslimske bedrifter og til etablering av «muslimfrie» landsbyer, og de har kommet med fornærmende uttalelser om islam. Anti-muslimsk hatytring fra flere hold har vært utbredt i sosiale medier. Muslimer selv rapporterer blant annet om forskjellsbehandling fra politiet, og problemer med å erverve statsborgerskapsbevis (U.S. Department of State 2020a, s. 37-38). Også australske myndigheter påpeker at anti-muslimske holdninger er utbredt i Myanmar, samt at muslimer generelt opplever en rekke begrensninger i muligheten til å praktisere sin tro fritt (DFAT 2019, s. 33-34).

Det har tidligere eksistert et krav om at religionsundervisning i Myanmar skal foregå på burmesisk, selv om det ikke er morsmålet til mange religiøse og etniske minoriteter, og selv om mye islamsk undervisningsmaterieell er på arabisk. GAD (*General Administration Department*) skal i 2018 ha skjerpet dette kravet i regionene Yangon og Sagaing (U.S. Department of State 2019b, s. 10; USCIRF 2019, s. 2). Ifølge amerikanske myndigheter stilles det imidlertid ikke lenger krav om at undervisningsmaterieell skal være på burmesisk, og heller ikke at det skal forhåndsgodkjennes av religions- og kulturdepartementet (U.S. Department of State 2020b).

Religions- og kulturdepartementet (*Ministry of Religious and Cultural Affairs*) begrenser såkalt «ikke-buddhistisk» religionsutøvelse til bygninger som er godkjent av myndighetene, og forbyr bønnegudstjenester og religiøs undervisning i private hjem (U.S. Department of State 2020b). En av Landinfos møtepartnere i Yangon mente at en må søke om tillatelse for å avholde gudstjeneste i en privat bolig (SEDF, møte 2019).

Minoritetsreligionene har egne religiøse bygninger i Yangon; moskéer, kirker og templer er synlig i bybildet i Yangon sentrum (observasjon ved Landinfos besøk i 2019). Religiøse minoriteter får imidlertid verken bygge nye eller utbedre allerede eksisterende religiøse bygninger (SEDF, møte 2019). Tillatelser til å bygge nye religiøse bygg i Yangon har blitt midlertidig stoppet av det lokale GAD (DFAT 2019, s. 32).

KWPN (møte 2019) mente at det generelt ikke er «så problematisk» å være religiøs minoritet i Yangon. En menneskerettighetsorganisasjon (møte 2019) var av den oppfatning at det er vanskeligere å være religiøs enn etnisk minoritet i Yangon. Ifølge SEDF (møte 2019) kan religiøse minoriteter praktisere sin religion i sentrale deler av Yangon by. Denne kilden hevdet samtidig at det å være religiøs

minoritet i Myanmar innebærer diskriminering, og at en ikke skal langt utenfor Yangon sentrum før religionsutøvelse kan være vanskelig for religiøse minoriteter.

5.4.2 Muslimer, kristne og hinduer i Yangon

5.4.2.1 Muslimer

Anti-muslimske holdninger og diskriminering av muslimer i det myanmarske samfunnet generelt, samt flere begrensninger i religionsutøvelse for minoritetsreligioner generelt og for islam spesielt er omtalt i 5.4.1.

Anti-muslimske holdninger eksisterer også i Yangon. For eksempel opplever muslimer i Yangon stadig forsinkelser i tilgang på offentlige tjenester. Ofte må de betale «uformelle avgifter» (bestikkelser) for helt enkle tjenester, så som oppdatering av familiens husholdsliste (DFAT 2019, s. 35). Videre har det i økende grad blitt uvanlig å se en buddhist i en muslimsk butikk, og omvendt (Thu³² 2018).

De fleste muslimer i Myanmar er sunnier og islam praktiseres rundt om i landet, inkludert i Yangon. Muslimske ledere hevder imidlertid at myndighetene ikke har godkjent å åpne noen nye madrassaer eller moskéer siden 1962 (DFAT 2019, s. 13; 33).

Muslimer er den religiøse minoriteten som har det vanskeligst i Yangon, ifølge en menneskerettighetsorganisasjon Landinfo hadde møte med (2019). Australske myndigheter forteller at muslimer i Yangon har beskrevet økende begrensninger i mulighetene til å utøve sin tro de siste årene (DFAT 2019, s. 35). Blant annet har det siden 2017 vært forbud mot å avholde bønner ved åtte islamske skoler i Thaketa Township i Yangon, og myndighetene har stengt to andre skoler i regionen (U.S. Department of State 2020b, DFAT 2019, s. 35). Hele 32 moskéer og religiøse skoler i regionene Yangon og Mandalay forble stengt i 2019. Det er imidlertid flere muslimske madrassaer i Yangon som er åpne (U.S. Department of State 2020b). Det er også moskéer i Yangon som ikke er stengt (observasjon ved Landinfos besøk i 2019).

Ifølge en menneskerettighetsforkjemper (møte 2019) er muslimer i Yangon generelt mørkere i huden og ser mer indiske ut enn muslimer i Mandalay. Det «å se indisk ut», og å ha mørkere hudfarge enn befolkningen ellers, kan innebære ulike former for diskriminering.³³ For øvrig kan alle muslimer, uavhengig av utseende og hudfarge, oppleve å bli ansett for å være av indisk, pakistansk eller

³² Thu er reporter i det engelskspråklige magasinet *Frontier Myanmar*.

³³ Se kapittel 5.5 om diskriminering og trakassering på bakgrunn av «utseende».

bangladeshisk herkomst (menneskerettighetsforkjemper, møte 2019). Det medfører ulike former for diskriminering og trakassering, som problemer med å bli ansett som fullverdig borger av landet og med å erverve ID-kort.

Hvis en er i besittelse av ID-kort, så er det ikke så vanskelig å være muslim i Yangon by, ifølge rohingya-representant (møte 2019).

5.4.2.2 Kristne

Landinfo har begrenset med informasjon om kristne spesifikt i Yangon.

Ulike kristne trossamfunn i Yangon har egne kirker (Downing 2016). Landinfo har selv observert flere store kirker sentralt i byen (senest i 2019). Kristne i Yangon, som andre religiøse minoriteter, får imidlertid verken bygge nye eller utbedre allerede eksisterende religiøse bygninger (SEDF, møte 2019; DFAT 2019, s. 32). Videre må gudstjenester og religiøs undervisning foregå i religiøse bygg som er godkjent av myndighetene, ikke i private hjem (U.S. Department of State 2020b). På denne måten forhindres mange kristne indirekte i å utøve sin religion (SEDF, møte 2019). CCERR (møte 2019) omtalte også dette, og fortalte at kristne chin i Yangon ofte blir forhindret fra å delta i gudstjeneste fordi de ikke får lov til å bygge nye kirker. Landinfo vil bemerke at kirker definitivt er synlig i bybildet i Yangon, men det er mulig at disse ikke er åpne for alle kristne, eller at det ikke er tilstrekkelig med plass.

Kristne i Yangon, som etniske chin, opplever ifølge CCERR også mange andre vanskeligheter. Ifølge en menneskerettighetsorganisasjon (møte 2019) blir kristne diskriminert på jobb. Australske myndigheter (DFAT 2019, s. 31) hevder at kristne sjelden får jobber på høyere nivå i det offentlige, militæret eller politiet.

5.4.2.3 Hinduer

I Yangon by er det rundt 1000 hindutempler, en arv fra 1930-tallet da indere utgjorde 55 prosent av Yangons befolkning (Kelly 2016).

Hinduer skal være den religiøse minoritetsgruppen i Myanmar som har størst grad av religionsfrihet (DFAT 2019, s. 32). I en artikkel i *Frontier Myanmar* mener også formannen i Myanmars hindu-litteraturforening at hinduer er relativt frie til å utøve sin tro (Han 2016).

Samme kilde mener at hinduer diskrimineres på arbeidsmarkedet. Hinduer innehar ofte jobber som er lavt på rangstigen og ekskluderes fra å få høyere jobber i offentlig sektor (Han 2016). Også australske myndigheter hevder at hinduer ofte har jobber med lave lønninger (DFAT 2019, s. 32).

I ovennevnte artikkel blir det også hevdet at hinduer ofte har problemer med å få ID-kort, og at mange av indisk bakgrunn blir nektet dette dokumentet. Noen har opplevd en endeløs byråkratisk runddans der de har blitt sendt fra kontor til kontor, mens andre har blitt anbefalt å oppgi en annen etnisitet enn det de faktisk tilhører (Han 2016). Hinduer i Myanmar er som regel av indisk eller nepalsk herkomst, og kan av den grunn oppleve ulike former for diskriminering (se 5.5).

5.5 Diskriminering og trakassering på grunn av «utseende»

Enkelte grupper i Myanmar, som rohingyaer og personer av indisk, kinesisk og nepalsk avstamning, er ikke anerkjent som fullverdige borgere av landets myndigheter og nektes i hovedsak statsborgerskap helt eller delvis (DFAT 2019, s. 22; U.S. Department of State 2020a, s. 25-26).

I flere møter i Yangon i 2019 ble Landinfo fortalt at det i Yangon – og ellers i landet – forekommer diskriminering på bakgrunn av utseende, det vil si ansiktstrekk og hudfarge (SSCSON; KDN; Arraiza; KWPN; menneskerettighetsforkjemper; SEDF).³⁴ Særlig ble det «å se indisk ut» trukket frem som årsak til diskriminering og trakassering, men også kinesisk utseende ble nevnt. Å se indisk ut ble beskrevet som å ha indiske trekk (*indian features*) eller indisk utseende (*indian look-alike*). En møtepartner (menneskerettighetsforkjemper) nevnte i tillegg at diskriminering og trakassering skjer på bakgrunn av mørk hudfarge, hvilket i hovedsak antakelig er ensbetydende med å ha «indisk utseende».

Personer som «ser indiske ut» kan oppleve problemer med å erverve eller fornye et ID-dokument, også om vedkommende har alle dokumenter som kreves og kan dokumentere tilhørighet til en etnisk gruppe som er anerkjent som borger av landet (SEDF, møte 2019).

I tre møter Landinfo hadde i Yangon i 2019 (Arraiza; menneskerettighetsforkjemper)³⁵ ble det hevdet at om en person på noen som helst måte kan bli assosiert med å være muslim, hindu og/eller av indisk herkomst, så vil vedkommende kunne bli utsatt for ulike former for diskriminering.

³⁴ Det var i tillegg en møtepartner til som mente dette, men vedkommende ønsket ikke å bli sitert på sine uttalelser om dette temaet og fremgår derfor ikke som kilde her.

³⁵ Her oppgis bare to møtepartnere, den tredje ønsket å være anonym om dette. Jf. fotnote 34.

6 Referanser

6.1 Skriftlige kilder

- AAPP, dvs. Assistance Association for Political Prisoners (2021, 1. april). *Daily Briefing in Relation to the Military Coup*. Yangon: AAPP. Tilgjengelig fra <https://aappb.org/?p=14022> [lastet ned 7. april 2021]
- ACDD, dvs. Action Committee for Democracy Development and Progressive Voice (u.å.). *Grassroots Democracy: Analysis of the Ward or Village Tract Administration Law*. [s.l.]: ACDD. Tilgjengelig fra https://progressivevoicemyanmar.org/wp-content/uploads/2018/05/20180410_ACDD_Grassroots_Democracy_-_Print-ready.pdf [lastet ned 28. oktober 2019]
- Arraiza, J. M. & Vonk, O. (2017, oktober). *Report on Citizenship Law: Myanmar*. Firenze: European University Institute. Tilgjengelig fra https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/48284/RSCAS_GLOBALCIT_CR_2017_14.pdf?sequence [lastet ned 30. september 2020]
- The Asia Foundation (2018, 30. oktober). *State and Region Governments in Myanmar*. Yangon: The Asia Foundation. Tilgjengelig fra https://asiafoundation.org/wp-content/uploads/2018/10/State-and-Region-Governments-in-Myanmar-Full-Report_Eng-version_6-March-2019.pdf [lastet ned 27. januar 2020]
- BBC (2020, 13. november). Myanmar: Aung San Suu Kyi's party wins majority in election. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-asia-54899170> [lastet ned 24. mars 2021]
- Bredvei, D. (2021, 15. mars). Dødeligste døgn i Myanmar siden kuppet. *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/urix/dodeligste-dogn-i-myanmar-siden-kuppet-1.15417678> [lastet ned 6. april 2021]
- CIA, dvs. Central Intelligence Agency (sist oppdatert 14. september 2020). *The World Factbook - Burma*. Washington D.C.: CIA. Tilgjengelig fra <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bm.html> [lastet ned 6. oktober 2020]
- Clarke, S. L., Myint, S. A. S., & Siwa, Z. Y. (2019, 31. mai). *Re-Examining Ethnic Identity In Myanmar*. [s.l.]: Centre for Peace & Conflict Studies (CPCS). Tilgjengelig fra <https://www.centrepeaceconflictstudies.org/wp-content/uploads/Re-Examining-Ethnic-Identity-in-Myanmar.pdf> [lastet ned 1. oktober 2020]
- CNA, dvs. Channel News Asia (2021a, 1. februar). Crisis in Myanmar after army alleges election fraud. *CNA*. Tilgjengelig fra https://www.channelnewsasia.com/news/asia/myanmar-crisis-aung-san-suu-kyi-arrest-army-election-fraud-14085728?cid=h3_referral_inarticlelinks_24082018_cna [lastet ned 25. mars 2021]
- CNA (2021b, 28. mars). More than 100 protesters killed in Myanmar as junta puts on show of force for Armed Forces Day. *CNA*. Tilgjengelig fra <https://www.channelnewsasia.com/news/asia/myanmar-protests-junta-show-force-armed-forces-day-14503286> [lastet ned 7. april 2021]
- [Constitution] (2008). *Constitution of the Republic of the Union of Myanmar*. Tilgjengelig via Myanmar Law Library http://www.myanmar-law-library.org/IMG/pdf/constitution_de_2008.pdf [lastet ned 26. november 2020]

- Department of Population & Ministry of Labour, Immigration and Population & UNFPA, dvs. United Nations Population Fund (2017). *Census Atlas Myanmar - The 2014 Myanmar Population and Housing Census*. Naypyidaw: Department of Population & Ministry of Labour, Immigration and Population. Tilgjengelig fra https://myanmar.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/MyanmarCensusAtlas_lowres.pdf [lastet ned 16. november 2020]
- DFAT, dvs. Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government (2019, 18. april). *DFAT Country Information Report Myanmar*. Canberra: DFAT. Tilgjengelig fra <https://www.dfat.gov.au/sites/default/files/country-information-report-myanmar.pdf> [lastet ned 10. september 2020]
- Diamond, C. & Thingyan, M. (2020, 2. desember). Myanmar opposition slams Aung San Suu Kyi's NLD election win as baseless. *Deutsche Welle*. Tilgjengelig fra <https://www.dw.com/en/myanmar-opposition-slams-aung-san-su-kyis-nld-election-win-as-baseless/a-55793676> [lastet ned 24. mars 2021]
- Downing, J. (2016, 4. april). Yangon's Christian community. *Frontier Myanmar*. Tilgjengelig fra <https://www.frontiermyanmar.net/en/yangons-christian-community/> [lastet ned 19. november 2020]
- GAD, dvs. General Administrative Department (u.å.). *Total number of Districts, Townships, Towns, Wards, Village Tract and Village in Naypyitaw, States and Regions*. Naypyidaw: GAD. Tilgjengelig fra <http://www.gad.gov.mm/en/content/data> [lastet ned 27. januar 2020]
- Fortify Rights (2015, mars). *Midnight Intrusions - Ending Guest Registration and Household Inspections in Myanmar*. [s.l.]: Fortify Rights. Tilgjengelig fra https://www.fortifyrights.org/downloads/FR_Midnight_Intrusions_March_2015.pdf [lastet ned 25. oktober 2019]
- Fortify Rights (2016, 31. august). *Myanmar: Strike Down Mandatory Houseguest-Registration*. [s.l.]: Fortify Rights. Tilgjengelig fra <https://www.fortifyrights.org/publication-20160831.html> [lastet ned 25. oktober 2019]
- The Guardian (2021, 17. mars). Yangon becomes battle zone as Myanmar junta enforces martial law. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2021/mar/17/yangon-becomes-battle-zone-as-myanmar-junta-enforces-martial-law> [lastet ned 7. april 2021]
- Han, T. R. (2016, 18. mai). Myanmar's Hindu community looks west. *Frontier Myanmar*. Tilgjengelig fra <https://frontiermyanmar.net/en/myanmars-hindu-community-looks-west> [lastet ned 25. februar 2020]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2019, 8. oktober). *Myanmar: Rohingya Jailed for Traveling*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2019/10/08/myanmar-rohingya-jailed-traveling> [lastet ned 17. september 2020]
- HRW (2020, 14. januar). *World Report 2020. Events of 2019*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/world_report_download/hrw_world_report_2020_0.pdf [lastet ned 3. februar 2020]
- HRW (2021a, 1. februar). *Myanmar: Military Coup Kills Fragile Democracy*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2021/02/01/myanmar-military-coup-kills-fragile-democracy> [lastet ned 25. mars 2021]
- HRW (2021b, 16. mars). *Martial Law in Myanmar a Death Knell for Fair Trials*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2021/03/16/martial-law-myanmar-death-knell-fair-trials> [lastet ned 7. april 2021]

- ICG, dvs. International Crisis Group (2020, 28. august). *Identity Crisis: Ethnicity and Conflict in Myanmar. Asia Report No. 312*. Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/312-identity-crisis-myanmar-ethnicity_0.pdf [lastet ned 11. januar 2020]
- ICG (2021a, 16. februar). *Responding to the Myanmar Coup. Asia Briefing No. 166*. Yangon/Bangkok/Brussel: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b166-responding-to-the-myanmar-coup.pdf> [lastet ned 24. mars 2021]
- ICG (2021b, 1. april). *The Cost of the Coup: Myanmar Edges Towards State Collapse. Asia Briefing No. 167*. Yangon/Brussels: International Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b167-the-cost-of-the-coup.pdf> [lastet ned 6. april 2021]
- Jenssen, T. S. (2017, 8. juni). *En halv million identiteter*. Oslo: Flyktninghjelpen. Tilgjengelig fra <https://www.flyktninghjelpen.no/nyheter/2017/juni/en-halv-million-identiteter/> [lastet ned 11. januar 2021]
- Justice Base (2018, desember). *A Legal Guide to Citizenship and Identity Documents in Myanmar*. London: Justice Base. Tilgjengelig fra: http://justicebase.org/wp-content/uploads/2020/09/12.2018-Legal-Guide-to-Citizenship-Documentation_ENG_FINAL-1.pdf [lastet ned 25. september 2020]
- Kelly, T. L. (2016). Special Feature: Meet the Hindus of Myanmar. *Hinduism Today*. Tilgjengelig fra <https://www.hinduismtoday.com/modules/smartsection/item.php?itemid=5647> [lastet ned 25. februar 2020]
- Landinfo (2019, 25. september). *Myanmar: Nasjonalt ID-kort/statsborgerskapsbevis/Citizenship Scrutiny Card (CSC)*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2019/09/Myanmar-Nasjonalt-ID-kort-statsborgerskapsbevis-Citizenship-Scrutiny-Card-CSC-25092019.pdf> [lastet ned 27. januar 2020]
- McPherson, P. (2017, 19 mai). Myanmar failing to stop spread of religious violence, UN envoy says. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2017/may/19/myanmar-failing-to-stop-spread-of-religious-violence-un-envoy-says> [lastet ned 25. februar 2020]
- NRC, dvs. Norwegian Refugee Council, UNHCR, UN Women, ISI, dvs. The Institute on Statelessness and Inclusion, The Seagull & SNAP, dvs. The Statelessness Network Asia Pacific (2018, mars). *A Gender Analysis of the Right to a Nationality in Myanmar*. Yangon: NRC. Tilgjengelig fra <https://www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/myanmar/cedaw-report-web-7-march-2018.pdf> [lastet ned 4. februar 2020]
- OHCHR, dvs. United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights (2021, 18. mars). *Myanmar: UN expert raise alarm over forced evictions, escalation of rights violation*. Genève: OHCHR. Tilgjengelig fra <https://www.ohchr.org/en/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=26916&LangID=E> [lastet ned 7. april 2021]
- Phyo, P. T. (2016, 22. november). Parliament approves amended ward, village tract law. *Myanmar Times*. Tilgjengelig fra <https://www.mmtimes.com/national-news/nay-pyi-taw/23815-parliament-approves-amended-ward-village-tract-law.html> [lastet ned 30. oktober 2019]
- Ranjalkar, N. (2018, 26. januar). A Glimpse into Yangon's Hindu community. *Myanmar Times*. Tilgjengelig fra <https://www.mmtimes.com/news/glimpse-yangons-hindu-community.html> [lastet ned 24. februar 2020]

- Røst, E. & NTB (2021, 17. mars). Juntaens ekstreme vold mot kritikerne: Minst 202 er drept, 2181 arrestert. *Bistandsaktuelt*. Tilgjengelig fra <https://www.bistandsaktuelt.no/nyheter/2021/myanmar-kuppet-folkelige-protester/> [lastet ned 29. mars 2021]
- Transparency International (2020, januar). *Corruption Perceptions Index 2019*. Berlin: Transparency International. Tilgjengelig fra https://images.transparencycdn.org/images/2019_CPI_Report_EN_200331_141425.pdf [lastet ned 11. november 2020]
- Thu, M. K. (2018, 3. mai). The Burmese Muslims of central Myanmar: No beards, no kurtas. *Frontier Myanmar*. Tilgjengelig fra <https://frontiermyanmar.net/en/the-burmese-muslims-of-central-myanmar-no-beards-no-kurtas> [lastet ned 16. november 2020]
- Tvegård, A. (2021, 1. februar). Derfor skjedde Myanmar-kuppet nå. *NRK*. Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/urix/seks-sporsmal-og-svar-om-kuppet-i-myanmar-1.15354247> [lastet ned 24. mars 2021]
- U.S. Department of State (2019a, 13. mars). *Country Reports on Human Rights Practices for 2018 - Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/03/BURMA-2018.pdf> [lastet ned 17. september 2020]
- U.S. Department of State (2019b, 21. juni). *International Religious Freedom Report 2018 - Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/BURMA-2018-INTERNATIONAL-RELIGIOUS-FREEDOM-REPORT.pdf> [lastet ned 24. januar 2020]
- U.S. Department of State (2020a, 11. mars). *Country Reports on Human Rights Practices for 2019 - Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/BURMA-2019-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf> [lastet ned 4. september 2020]
- U.S. Department of State (2020b, 10. juni). *International Religious Freedom Report 2019 - Burma*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/reports/2019-report-on-international-religious-freedom/burma/> [lastet ned 4. september 2020]
- UK Home Office (2019, januar). *Country Policy and Information Note. Burma: Critics of the government*. London: UK Home Office. Tilgjengelig fra https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/774123/CPIN-Burma-Critics_Gov.v3.0_Jan_2019_.pdf [lastet ned 17. februar 2020]
- UNHRC, dvs. United Nations Human Rights Council (2019, 16. september). *Detailed findings of the Independent International Fact-Finding Mission on Myanmar*. Genève: UNHRC. Tilgjengelig fra https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/FFM-Myanmar/20190916/A_HRC_42_CRP.5.pdf [lastet ned 1. oktober 2020]
- USCIRF, dvs. U.S. Commission on International Religious Freedom (2019, 30. april). *USCIRF Annual Report 2019: Burma*. Washington D.C.: USCIRF. Tilgjengelig fra: https://www.uscirtf.gov/sites/default/files/Tier1_BURMA_2019.pdf [lastet ned 24. februar 2020]
- USCIRF (2020, 28. april). *USCIRF Annual Report 2020: Burma Chapter*. Washington D.C.: USCIRF. Tilgjengelig fra: https://www.uscirtf.gov/sites/default/files/Burma_0.pdf [lastet ned 4. september 2020]

World Bank Group (2019, 5. juni). *Myanmar's Urbanization: Creating Opportunities for All*. Washington D.C.: World Bank. Tilgjengelig fra <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/31824> [lastet ned 20. februar 2020]

6.2 Muntlige kilder

Arraiza, José M. Jurist. Møte i Yangon 5. mars 2019.

Arraiza har en doktorgrad i offentlig rett. Han har ellers studert og jobbet med menneskerettigheter, demokratisering, minoriteter og statsløshet. Jobbet i 2019 for Flyktningshjelpen (Norwegian Refugee Council - NRC) i Myanmar, som ICLA-Specialist. ICLA står for *Information, counselling and legal assistance*. I møtet med Landinfo uttalte han seg som privatperson, og ikke på vegne av Flyktningshjelpen.

CCERR, dvs. Community Care for Emergency Response and Rehabilitation. Organisasjon som jobber for etniske chin. Møte i Yangon 4. mars 2019.

Chin-representant. Møte i Yangon 4. mars 2019.

Omtaler seg selv som en uavhengig chin-ekspert, men er også rådgiver for fredsprosessen mellom myndighetene og etniske væpnede grupper i Myanmar. Har tidligere (før 2014) vært i eksil. I løpende tekst omtalt som chin-representant.

KDN, dvs. Kayin Development Network. Møte i Yangon 5. mars 2019.

KWPN, dvs. Kachin Women Peace Network. Møte i Yangon 7. mars 2019.

Menneskerettighetsforkjemper. Møte i Yangon 7. mars 2019.

Menneskerettighetsorganisasjon i Myanmar. Møte i Yangon 8. mars 2019.

Norges ambassade i Yangon. E-post 18. september 2020.

Norsk Folkehjelp (Norwegian People's Aid – NPA) i Myanmar. Møte 7. mars 2019.

Rohingya-representant. Møte 8. mars 2019.

Rohingya fra Rakhine, som nå bor i Yangon. Er muslim. Leder for partiet *Democracy and Human Rights Party* (DHRP), et politisk rohingya-parti basert i Yangon. Ble fengslet i 2005, og løslatt syv år senere i et amnesti i 2012. Tidligere medlem av parlamentet. Ble sammen med flere andre fra DHRP utestengt fra å stille i nasjonalt valg i november 2020. I løpende tekst omtalt som rohingya-representant

SEDF, dvs. Smile Education and Development Foundation. Møte i Yangon 7. mars 2019.

Også kjent som SMILE.

SSCSO, dvs. Shan State Civil Society Organizations Network. Møte i Yangon 4. mars 2019.